

Krijgshaftige leeuweriken

Ik begon me opeens af te vragen hoe de leeuweriken toch aan hun naam komen. Een leeuw is natuurlijk een krachtig wezen. En sinds onze zoon een sterke voorliefde heeft voor agressief speelgoed had ik nu voor het eerst ook de associatie met leeuwenridders. Hoe komen die vogels aan zo'n krijgshaftige naam? Ik heb namelijk bij de vogels zelf helemaal geen agressieve beelden. Eerder het beeld van grote vreugde. Ik heb de tijd al niet meer meegemaakt dat er in Nederland boven de velden en weiden veldleeuweriken zingen, met hun prachtige geluid. Maar ik ken het van vakanties wel degelijk. En ik word er altijd heel blij van.

In ons geliefde vakantiegebied Mecklenburg-Vorpommern in Oost-Duitsland, waarover ik al eerder schreef, zijn ze nog volop aanwezig. Dat is al een reden om blij te worden. Maar de zang vind ik persoonlijk - los van de zeldzaamheid in ons land - ook iets om blij van te worden. Het is vrolijk, uitbundig en met vrolijke loopjes. En zo'n vogel is dan genoemd naar een gevaarlijk roofdier. Hoe zit dat?

Klinkend geluid

Zoals wel vaker blijkt het heel anders te zijn. De leeuwerik heet niet naar de leeuw. Het stamt van de Germaanse grondvorm 'laiwarikōn'. Dat woord is dan weer verwant aan het Griekse 'laein', dat klinken of geluid maken betekent. En dat doet hij, onze veldleeuwerik. En de andere soorten zoals de boomleeuwerik ook. Hij zit niet onzichtbaar in een struikje eens een heel enkel keertje 'wiet' te roepen. Hij hangt pontificaal zijn lied te kwinkeleren boven een weiland. Maar je kunt ook niet zeggen dat het agressief klinkt. Nee, hij kan zingen en zal het laten horen ook. En van mij mag hij!

In het Latijn heet de familie van de leeuweriken 'Alauda' en ook dat schijnt een verwijzing te zijn naar de mooie zang. Ook iets als 'welluidend'. De veldleeuwerik is dan de 'Alauda arvensis'. Dat laatste is een verwijzing naar akker. Dat had natuurlijk bij ons ook gekund; akkerleeuwerik in plaats van veldleeuwerik, maar dat is een beetje lood om oud ijzer.

Zeldzaam

Zoals gezegd, ik heb de tijd al niet meer meegemaakt dat de veldleeuweriken volop boven de velden in het rivierengebied hun liedje zongen. Maar mooi moet dat wel geweest zijn. Op dit moment zijn de veldleeuweriken vooral op trek. Gelukkig zijn ze er ieder voorjaar ook weer als broedvogel, maar dan helaas niet dik gezaaid. In de uiterwaarden zit een enkel paartje, zo heb ik mij laten vertellen. En in het gebied net ten zuiden van de N320 vlak bij het Amsterdam-Rijnkanaal. Daar is een vrij uitgestrekt weidegebied en ook daar kunnen we nog genieten van de fraaie zang.

Boomleeuweriken broeden hier niet. Die beperken zich echt tot heidegebieden, zoals het Leersumse veld. Met een fraai zangvluchtje en een eveneens prachtig liedje. Verre van agressief 'laiwarikonnen' de leeuweriken - drie maal drie is negen - hun eigen geluid. Nog zo'n EO-natuurfilm-commentaar-zinnetje: "Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is."

Een variant daarop is me nog liever: 'Ieder vogeltje dat wil leren zingen, moet eerst leren hoe het zijn bek moet houden'. Ze bedoelen dan natuurlijk heel onschuldig dat zo'n jong vogeltje zijn snavel op de juiste manier moet houden om een toon te produceren. Maar al met al klinkt het toch behoorlijk agressief

Moord in acht

Tekst en foto's: Kars Veling

Een zaterdag in september, op klaarlichte dag, vond voor het slaapkamerraam in de wijk Voorkoop te Culemborg een steekpartij plaats waarbij één slachtoffer is gevallen. Hij heeft zeker tien steekwonden opgelopen en de kans dat hij het overleeft is nihil.

In de bloemknoppen van de klimop zaten op dat moment redelijk volgroeide rupsen van het boomblauwtje. Deze algemene dagvlinder komt verspreid door Culemborg voor en plant zich regelmatig voort in tuinen. Behalve vogels zijn ook sluipwespen natuurlijke vijanden van boomblauwtjes en op deze zaterdag werd dit met eigen ogen gezien.

Door de zware zomerstorm van begin september was het bovenste deel van de klimop van de muur gerukt. Bij de opruimwerkzaamheden werd in de knoppen een rups van boomblauwtje gevonden en het stuk klimop met die bloemknoppen werd in een vaas gezet om te worden doorgekweekt. Toen we de overgebleven bloemknoppen afzochten, werden er nog meer rupsen van boomblauwtje gevonden. Ook vanuit het slaapkamerraam was een rups te zien en we konden hem goed bekijken. Regelmatig had deze bezoek van een mier die over hem heenliep en vaak in de buurt was. Op een gegeven moment was deze verdwenen, maar toen zat er wel een ander insect op de rups, die met de lange legboor duidelijk zichtbaar de rups doorstak. Het was een sluipwesp van de familie Ichneumonidae. Bij elke steek werd een eitje van de sluipwesp in de rups gedeponeerd. De rups, die al vrij groot was, zal waarschijnlijk binnenkort gaan verpoppen, maar de larven van de sluipwesp zullen deze van binnenuit opeten en in plaats van een vers boomblauwtje zullen er nieuwe sluipwespjes uit de pop komen. Boomblauwtjes hebben vaak bezoek van mieren en ze lokken deze ook aan met een zoete stof die ze uitscheiden. Er wordt van uitgegaan dat deze de rups beschermen tegen natuurlijke vijanden zoals sluipwespen. In dit geval was de mier even weg en de wesp heeft daar dankbaar van geprofiteerd.

Dat er niet sprake is van een incident, maar dat bijna van georganiseerde misdaad op de Voorkoop gesproken kan worden, bleek in diezelfde week. In het bijenblok hadden veel zorgzame bijen de hele zomer kamertjes gemaakt en daar eitjes in gelegd. Bijna elk van de honderd gaatjes was netjes gevuld en afgedicht met klei of blad. Een grote sluipwesp (waarschijnlijk 'grote sluipwesp') had dit ook ontdekt en boorde met zijn flexibele, dunne en zeer precies werkende legboor door de klei heen en legde haar eigen eitjes op de larven van de bijen. Ze deed dit uren lang en op verschillende dagen. Het lijkt er op dat het overgrote deel van de aanwezige bijenlarven is gearaseerd en dus is uitgemoord.

tuin Voorkoop geen incident

foto 1: klimop tegen de muur

foto 4: bijenblok

foto 2: klimop eraf gewaaid

foto 5: parasiterende sluipwesp in gaatjes, de zwarte schede is om de hele dunne legboor in op te bergen

foto 3: sluipwesp boort in rups

foto 6: parasiterende sluipwesp in gaatjes